

بررسی رابطه‌ی بین عملکرد مالی شرکت و زمان‌بندی گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

ولی خدادادی *

مهدی عربی **

فرشته طاهری ده قطب‌الدینی ***

چکیده

زمان‌بندی ارائه‌ی گزارش‌های مالی، یکی از تصمیماتی است که مدیران در خصوص افشای اطلاعات باید اتخاذ نمایند. از دید کاربران صورت‌های مالی نیز، به‌موقع بودن گزارشگری مالی یکی از ویژگی‌های با اهمیت در مفید بودن اطلاعات حسابداری است. زیرا، به‌هنگام بودن اطلاعات می‌تواند به استفاده‌ی بهتر و مفیدتر استفاده کنندگان اطلاعات مالی منجر شود. این تحقیق، به بررسی رابطه‌ی بین مجموعه‌ای از متغیرهای توضیحی (از جمله بازده حقوق صاحبان سهام، تغییرات بازده سهام، ریسک مالی و اندازه‌ی شرکت) و زمان‌بندی گزارش‌گری مالی پرداخته است. داده‌های تحقیق با استفاده از جامعه‌ی آماری شامل ۸۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، برای دوره‌ی زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۹ به روش داده‌های ترکیبی و رگرسیون حداقل مربعات معمولی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. نتایج حاصل از تخمین مدل رگرسیون بیان می‌دارد که زمان‌بندی گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از شاخص‌های سودآوری اثر می‌پذیرند. نتایج تحقیق نشان داد که بازده حقوق صاحبان سهام و تغییرات بازده سهام با تسریع در گزارش‌گری صورت‌های مالی نسبت به سال قبل رابطه‌ی مثبت معناداری داشته است و ریسک مالی و تغییرات ریسک مالی با تسریع در گزارش‌گری صورت‌های مالی رابطه‌ی منفی معناداری داشته است. همچنین، نتایج حاکی از این بوده است که شرکت‌های بزرگ‌تر گزارشگری مالی به‌موقع‌تری ارائه می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: گزارش‌گری مالی، به‌موقع بودن، بازده حقوق صاحبان سهام، بازده سهام، ریسک مالی.

* استادیار گروه حسابداری دانشگاه شهید چهران اهواز Email: khodadadi@susu.ac.ir

** کارشناس ارشد حسابداری و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ماهشهر

*** دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی مرکز آموزش‌های بین‌المللی خلیج فارس

مقدمه

نقش اطلاعات در زمینه‌ی تصمیم‌گیری‌های اقتصادی بسیار حیاتی است و سرمایه‌گذاران بدون اطلاعات کافی، فرصت‌ها و خطرات سرمایه‌گذاری را به طور مناسب تشخیص نمی‌دهند. برای این که اطلاعات بتواند بر تصمیمات استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی موثر واقع شود، باید در زمان مناسب در اختیار آنان قرار گرفته باشد. به موقع بودن، یکی از خصوصیات مربوط بودن اطلاعات بوده و به معنای آن است که اطلاعات مالی باید زمانی در اختیار استفاده‌کنندگان قرار بگیرد که فرصت اتخاذ تصمیم، قضاوت و اقدام نسبت به موضوع مورد نظر برای آنان وجود داشته باشد (هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی، بیانیه‌ی شماره‌ی ۲). به عبارت دیگر، اطلاعات مالی باید پیش از سپری شدن زمانی که استفاده‌کنندگان می‌توانند بر مبنای آن داوری و تصمیم‌گیری نمایند در اختیار آنان گذاشته شود.

از آن‌جا که اطلاعات مالی نسبت به گذشت زمان بسیار حساس است و بعضاً با مرور زمان ارزش و سودمندی خود را در تصمیم‌گیری‌ها از دست می‌دهند. هر قدر ارائه‌ی اطلاعات به تاریخ وقوع رویدادهای مربوط نزدیک‌تر باشد، اطلاعات به موقع‌تر خواهد بود. مصداق این موضوع در گزارش‌گری مالی نزدیک بودن زمان ارائه گزارش به تاریخ پایان دوره مالی است. افزایش سرعت گزارش‌گری به دلیل استفاده‌ی به موقع‌تر اطلاعات در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی توسط سرمایه‌گذاران، می‌تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی شرکت‌ها و به تبع آن، شفافیت بالاتر بازار سرمایه منجر شود که این موضوع به نوبه‌ی خود می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد (مهدوی و جمالیان پور، ۱۳۸۹).

تاکنون در تحقیق‌های داخلی توجه خاصی به موضوع تأخیر زمانی گزارش‌گری مالی نشده است. بنابراین، در تحقیق حاضر سعی بر آن است که به بررسی رابطه‌ی بین متغیرهای عملکرد مالی و میزان تأخیر یا تسریع در گزارش‌گری مالی در طی سال‌های مالی اخیر پرداخته شود. متغیرهایی که در این تحقیق به عنوان معیار عملکرد مالی مورد توجه قرار می‌گیرند شامل بازده حقوق صاحبان سهام، تغییرات بازده سهام، ریسک مالی و تغییرات ریسک مالی می‌باشد.

مبانی نظری تحقیق

صورت‌های مالی که نتیجه‌ی سیستم اطلاعاتی حسابداری است، چیزی شبیه به یک کالا است. علت وجود حسابداری، تقاضای موجود برای اطلاعات مالی است و افزون بر این، حسابداران و واحد تجاری نیز توانایی و علاقه‌ی لازم را برای ارائه‌ی این اطلاعات دارند. پس، مفاهیمی نظیر کیفیت که برای کالاها و خدمات ارائه شده توسط واحدهای اقتصادی مطرح شده است، برای خدمات حسابداری، از جمله محصول نهایی آن، یعنی گزارش‌های صورت‌های مالی نیز قابل بحث و پیگیری است. کیفیت گزارشگری مالی، ضوابطی است که اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات منفک کرده، سودمندی اطلاعات را افزایش می‌دهد (نوروش، ۱۳۷۷). به‌موقع بودن گزارش‌های مالی، یکی از مهمترین ارکان کیفیت ارائه‌ی اطلاعات مالی شرکت‌هاست. زیرا، به‌هنگام بودن اطلاعات است که می‌تواند به استفاده‌ی بهتر و مفیدتر استفاده کنندگان اطلاعات منجر شود. بنابراین، زمان‌بندی گزارشگری مالی، به معنای میزان تأخیر یا تسریع در ارائه‌ی گزارش‌های مالی شرکت‌ها باید مورد توجه ویژه‌ی تهیه کنندگان گزارش‌های مالی باشد (دوگان، جوشگان و کلیک^۱، ۲۰۰۷).

از آن‌جا که گزارش‌های مالی، ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اتکایی است که در دسترس عموم قرار می‌گیرد، در صورت به‌هنگام بودن می‌تواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال انتخاب نادرست توسط سرمایه‌گذاران شود. بنابراین، می‌توان چنین پنداشت که ارائه‌ی اطلاعات به‌موقع‌تر باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران خواهد شد. افزون بر این، میان کیفیت گزارشگری مالی و کارآیی سرمایه‌گذاری رابطه‌ی منطقی وجود دارد. این رابطه بدین صورت است که شرکت‌های دارای کیفیت گزارشگری بالاتر در مواجهه با پیامدهای کلان اقتصادی دارای حساسیت کمتری هستند. این موضوع بیان می‌کند که میان ساز و کار گزارشگری و کارآیی سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد و وجود کیفیت گزارشگری بالا به انتخاب نادرست منجر خواهد شد (بیدل، گیلز و رودریگو^۲،

1- Dogan, Coskun and Celik

2- Biddle, Gilles and Rodrigo

(۲۰۰۹).

با توجه به اهمیتی که گزارشگری به موقع اطلاعات بر تصمیمات سهامداران بالفعل و بالقوه دارد، به منظور تسریع در ارائه‌ی گزارشگری مالی توسط شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، نهادهای قانونی متعددی با وضع قوانین مقررات، یک نیاز عمومی ایجاد کرده‌اند. در ایران نیز الزامات گزارشگری به موقع توسط سه مرجع تنظیم کننده و قانونی (قانون مالیات‌های مستقیم، قانون تجارت و اصلاحیه آن و مقررات بورس اوراق بهادار) وضع شده است.

گزارشگری به موقع تابعی از عوامل مختلف است. این عوامل معمولاً به دو گروه تقسیم می‌شوند. دسته‌ی اول عوامل مربوط به حسابرسی و ویژگی‌های حسابرس و دسته‌ی دوم مربوط به ویژگی‌های شرکت و عملکرد مدیریت هستند. عوامل مربوط به حسابرسی آنهایی هستند که احتمالاً در اجرای وظایف حسابرسی و صدور گزارش حسابرسی به موقع نقش دارند. در مقابل عوامل مخصوص شرکت و عملکرد مدیریت آنهایی هستند که مدیریت را برای ارائه‌ی گزارش سالیانه‌ی به موقع یا کاهش هزینه‌های مرتبط با تأخیر گزارشگری قادر می‌سازد (انساه، ۲۰۰۰). در این تحقیق، تعدادی از این عوامل که مربوط به شرایط اقتصادی در ایران هستند و برای آن‌ها، داده‌های قابل دسترس وجود دارد مورد بررسی قرار گرفته است. این عوامل شامل شاخص‌های سودآوری و عملکرد (بازده حقوق صاحبان سهام، بازده سهام و ریسک مالی) و همچنین، اندازه شرکت و تأثیر گزارش حسابرسی می‌باشند.

انتظار می‌رود سودآوری رفتار گزارشگری به موقع شرکت را تحت تأثیر قرار دهد. بگنولی، کراس و واتس^۱ (۲۰۰۲) اعتقاد دارند که شرکت‌های با نتایج موفق (اخبار خوب) صورت‌های مالی را از شرکت‌های با عملیات ناموفق یا آنهایی که زیان انباشته دارند (اخبار بد) سریع‌تر گزارش می‌کنند. به این دلیل که سودآوری، کارآیی عملیات شرکت را اندازه‌گیری می‌کند و یک اثر بر جسته هم بر روی قیمت بازار سهام شرکت و هم بر روی مهارت‌های مدیریتی آن دارند و انتظار می‌رود مدیر یک شرکت موفق اخبار مثبت را برای عموم به موقع ارائه کند.

1- Ansah

2- Bagnoli, Kros and Watts

به موقع بودن انتشار گزارش سالیانه تابعی از اندازه‌ی شرکت گزارشگر است. معمولاً شرکت‌های بزرگ به چند دلیل گزارشگری به موقعی دارند. اول اینکه، آن‌ها منابع بیشتر، کارمندان حسابداری بیشتر و با میزان تحصیلات بالاتر و سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری پیشرفته‌تری دارند که در نتیجه می‌توانند به موقع تر گزارشگری کنند. بیشتر شرکت‌های بزرگ قادر به نصب تجهیزات و سایت‌های کامپیوتری، خرید برنامه‌های کامپیوتری یا استفاده از برنامه نویسان جهت نوشتن برنامه‌های لازم هستند. استفاده از این ابزار به تهیه‌ی سریع و فوری حساب‌ها و گزارشگری سالیانه به موقع منتج خواهد شد. دوم این‌که، شرکت‌های بزرگ برای داشتن سیستم‌های کنترل داخلی قوی‌تر با این هدف که حساب‌رسان زمان کمتری در آزمون‌های محتوا و رعایت صرف کنند، باعث می‌شود تأخیر حسابرسی حداقل شود و همچنین شرکت‌ها با در اختیار گذاشتن تعدادی از پرسنل خود به حساب‌رسان و بازرسان باعث تسهیل امور حسابرسی می‌شوند که در نتیجه شرکت‌ها را قادر به گزارشگری فوری به مردم می‌کند (دوگان، جوشگان و کلیک، ۲۰۰۷).

پیشینه‌ی تحقیق

برخی از تحقیقاتی که در خارج و داخل کشور در زمینه‌ی زمان‌بندی گزارشگری مالی صورت گرفته است در ادامه بیان می‌شود.

اوبرت^۱ (۲۰۰۹)، به بررسی دلایل متفاوت بودن علایق مدیران واحد تجاری در تأخیر زمانی گزارشگری مالی سالانه در شرکت‌های فرانسوی پرداخت. وی به این نتیجه رسید که تأخیر زمانی گزارشگری مالی سالانه با اهرم مالی رابطه‌ی مستقیم و با تأخیر زمانی در دوره قبل رابطه‌ای منفی دارد. افزون بر این، نتایج پژوهش او نشان داد که میانگین تأخیر زمانی ۲۵۰ شرکت مورد مطالعه ۱۱۶ روز بوده است.

شرودر و همکاران^۲ (۲۰۰۸) معتقدند که به‌هنگام بودن اطلاعات ویژگی پشتیبانی‌کننده‌ای برای مربوط بودن اطلاعات است.

1- Aubert

2- Schroeder et al

دوگان، جوشگان و کلیک^۱، (۲۰۰۷) در تحقیق خود که بین شرکت‌های کشور ترکیه انجام شده است، رابطه‌ی بین عملکرد مالی شرکت و به موقع بودن ارائه‌ی صورت‌های مالی را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که سودآوری بر زمان گزارشگری صورت‌های مالی موثر است. ایشان همچنین نتیجه گرفتند که زمان گزارش مالی با اندازه‌ی شرکت و ریسک مالی رابطه‌ی معنادار با اهمیتی دارد.

آنسا و لونتیس^۲ (۲۰۰۶)، با بررسی ۹۵ شرکت فعال در بازار سرمایه‌ی آتن به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های بزرگتر، شرکت‌های خدماتی و شرکت‌هایی که توسط پنج مؤسسه بزرگ حسابرسی رسیدگی شده‌اند، گزارشگری سریع‌تری نسبت به بقیه‌ی شرکت‌ها داشته‌اند. همچنین، نتایج پژوهش آنان نشان داد که میانگین تأخیر زمانی این شرکت‌ها ۱۶۱ روز بوده است و شرکت‌های فعال در صنعت ساخت و ساز و شرکت‌های با گزارش مقبول حسابرسی، تلاش بیشتری برای گزارشگری به موقع‌تر دارند.

لیونتیز و ویتمن^۳ (۲۰۰۴) در تحیق خود از تاثیر بازده حقوق صاحبان سهام و تغییرات آن در سال قبل بر تاریخ گزارش صورت‌های مالی خبر داده‌اند. باگنولی، کروس و واتس^۴ (۲۰۰۲) تفاوت بین تاریخ گزارش داوطلبانه‌ی سود مورد انتظار و تاریخ گزارش واقعی را مورد آزمون قرار دادند. نتیجه‌ی این تحقیق که در بین ۴۴۳۴ سال - شرکت بررسی شد حاکی از آن بود که گزارش واقعی معمولاً پس از تاریخ مورد انتظار است.

هاو و همکاران^۵ (۲۰۰۰) در تحقیقی تاثیر بازده دارایی‌ها بر زمان گزارشگری مالی را بررسی نموده و ارتباط مثبت بین این متغیرها را نشان دادند. بوون و دیگران^۶ (۱۹۹۲) در تحقیق خود رابطه‌ی بین تاخیر در گزارشگری مالی و عوامل بازار موثر بر آن را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که تاخیر در گزارشگری مالی نسبت به دوره‌های قبل در بین شرکت‌های مورد بررسی به دلیل وجود اخبار بد می‌باشد.

1- Dogan, Coskun and Celik

2- Ansah, and Leventis

3- Leventis, and Weetman

4- Bagnoli, Kros and Watts

5- Haw et al

6- Bowen et al

مهدوی و جمالیان پور (۱۳۸۹) در تحقیق خود عوامل موثر بر سرعت گزارشگری مالی را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آنان این بود که شرکت‌ها با سرعت گزارشگری مختلف دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوتی هستند. همچنین، سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف، متفاوت بود. سرعت گزارشگری مالی در طی سال‌های مورد مطالعه به طور میانگین بیشتر شده است. اکثر نسبت‌های مالی و غیر مالی مورد بررسی با سرعت گزارشگری مالی رابطه‌ی معنادار آماری داشتند.

مرادی و پورحسینی (۱۳۸۸) به بررسی رابطه‌ی بین خصوصیات مالی و غیرمالی با مدت زمان اجرای عملیات حسابرسی پرداختند. آنان با بررسی ۱۵۲ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۵ این نتیجه رسیدند که اندازه، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام، سوددهی، نوع اظهار نظر و عمر شرکت با مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی رابطه دارند.

متغیرهای تحقیق

در این پژوهش، معیارهای سنجش عملکرد مالی شامل بازده حقوق صاحبان سهام، تغییرات بازده سهام، ریسک مالی و تغییرات ریسک مالی به عنوان متغیرهای مستقل و تسریع در گزارشگری مالی به عنوان متغیر وابسته به کار گرفته شدند. همچنین، از دو متغیر کنترلی نیز در مدل تحقیق استفاده شد که عبارت از اندازه‌ی شرکت و تاثیر تاریخ گزارش حسابرسی سال قبل هستند. متغیرهای اشاره شده به تفکیک فرضیات در جدول شماره‌ی (۱) نشان داده شده‌اند.

جدول ۱. متغیرهای مستقل و وابسته‌ی تحقیق

فرضیات	متغیر مستقل	متغیر وابسته
فرضیه ۱	بازده حقوق صاحبان سهام	تسریع در گزارشگری مالی
فرضیه ۲	تغییرات بازده سهام	تسریع در گزارشگری مالی
فرضیه ۳	ریسک مالی	تسریع در گزارشگری مالی
فرضیه ۴	تغییرات ریسک مالی	تسریع در گزارشگری مالی

متغیر وابسته‌ی به کار گرفته شده در مدل رگرسیون تحقیق، تسریع در گزارشگری

مالی است که برابر است با تعداد روزهایی که شرکت صورت‌های مالی را زودتر از سال قبل گزارش می‌کند (دوگان، جوشگان و کلیک، ۲۰۰۷):

$$ED_i = D_{i,t-1} - D_{i,t} \quad (1)$$

در این رابطه، ED_i تسریع در گزارشگری مالی شرکت i در سال جاری، $D_{i,t-1}$ تاریخ گزارشگری شرکت i در سال قبل و $D_{i,t}$ تاریخ گزارشگری شرکت i در سال جاری تعریف شده است. برای عملیاتی کردن متغیر وابسته در شرکت‌های نمونه از تاریخ صورت‌های مالی حسابرسی شده که در مجمع عمومی سهامداران به تصویب رسیده‌اند، استفاده شده است. در واقع، تاریخ تشکیل مجمع عمومی برای این منظور بهترین معیار است.

در این تحقیق از چهار متغیر مستقل در مدل تحلیل رگرسیون استفاده شده است که به شرح زیر اندازه‌گیری و کمی شده‌اند:

الف) بازده حقوق صاحبان سهام

بازده حقوق صاحبان سهام^۱ یکی از متغیرهای مستقل تحقیق است و از طریق نسبت سود خالص بر جمع حقوق صاحبان سهام حاصل می‌شود:

$$EP = \frac{NI}{E} \quad (2)$$

که در این رابطه NI سود خالص و E ، بیانگر ارزش ویژه یا جمع حقوق صاحبان سهام شرکت نمونه است. هدف مدیریت، حداکثر ساختن ثروت سهامداران شرکت است. نسبت بازده حقوق صاحبان سهام، بهترین معیار سنجش موفقیت یا عدم موفقیت مدیریت شرکت در دستیابی به این هدف است.

ب) تغییرات بازده سهام

یکی از معیارهای مهمی که مورد توجه سرمایه‌گذاران بافعل و بالقوه قرار می‌گیرد

$$R_{i,t} = \frac{P_1(1 + \alpha) + D - [P_0 + \alpha(1000)]}{P_0(1000)} \quad \text{بازده سهام است. بازده سهام به صورت زیر قابل محاسبه است:}$$

1- Early disclosing
2- Return on Equity

(۳)

در این رابطه:

 $R_{i,t}$: بازده واقعی هر سهم i در سال t ، P_1 : قیمت سهم در پایان سال t ، P_0 : قیمت سهم در ابتدای سال t ، D : سود سهام، α : درصد افزایش سرمایه و

1000: افزایش سرمایه به مبلغ اسمی ۱۰۰۰ ریال برای هر سهم طبق قانون تجارت است.

تغییرات بازده سهام برابر با تفاوت بازده سهام سال قبل و سال جاری است.

ج) ریسک مالی^۱

این متغیر مستقل از طریق نسبت جمع بدهی‌ها به حقوق صاحبان سهام حاصل

می‌شود:

$$FR = \frac{TL}{E} \quad (۴)$$

که در این رابطه TL کل بدهی‌ها و E ، بیانگر جمع حقوق صاحبان سهام است.

د) تغییرات ریسک مالی

متغیر مستقل چهارم تحقیق، تغییرات ریسک مالی می‌باشد. تغییرات ریسک مالی

برابر با تفاوت ریسک مالی سال قبل و سال جاری است.

برای این که تاثیر برخی از عوامل بر متغیر وابسته‌ی مدل بررسی و خنثی شود از

متغیرهای کنترلی در مدل تحقیق استفاده می‌شود. متغیرهای کنترلی در مدل تحقیق

حاضر اندازه‌ی شرکت و تسریع در گزارش حسابرس سال قبل می‌باشند.

الف) اندازه‌ی شرکت

اندازه‌ی شرکت^۲، از طریق جمع کل دارایی‌های شرکت در پایان سال مالی محاسبه

می‌شود. برای افزایش توان این متغیر کنترل در مدل از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها

1- Financial Risk

2- Firm Size

استفاده می‌شود (لونتیز^۱، ۲۰۰۴).

ب) تسریع در گزارش حسابرس سال قبل

برای اینکه تاثیر عملکرد حسابرس را بر زمانبندی گزارشگری مالی و تسریع در افشای اطلاعات در نظر بگیریم از یک متغیر کنترل که از طریق تعداد روزهایی که از اختلاف تاریخ گزارش حسابرس و تاریخ ترازنامه در سال قبل حاصل می‌شود، استفاده می‌شود (دوگان، جوشگان و کلیک، ۲۰۰۷).

فرضیه‌های تحقیق

سوال اصلی در این تحقیق این است که آیا شاخص‌های عملکرد مالی با زمان بندی گزارشگری مالی رابطه‌ی معناداری دارد یا خیر؟ فرضیه‌های تحقیق با توجه به مبانی نظری و تحقیق‌های پیشین و برای پاسخ به سوال تحقیق به شرح زیر تدوین شدند:

فرضیه‌ی اول: بین بازده حقوق صاحبان سهام و تسریع در گزارشگری مالی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فرضیه‌ی دوم: بین تغییرات بازده سهام و تسریع در گزارشگری مالی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فرضیه‌ی سوم: بین ریسک مالی و تسریع در گزارشگری مالی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فرضیه‌ی چهارم: بین تغییرات ریسک مالی و تسریع در گزارشگری مالی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر اساس هدف، از نوع کاربردی و بر اساس ماهیت و روش، از نوع توصیفی - همبستگی است. این تحقیق بر اساس طرح تحقیق نیمه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) انجام شده است.

جامعه و نمونه‌ی آماری

جامعه‌ی آماری در این تحقیق شامل کلیه‌ی شرکت‌هایی است که بین سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده‌اند و عضویت خود را در این دوره حفظ کرده‌اند. دلیل انتخاب و بررسی شرکت‌های بورسی، امکان دسترسی آسان‌تر به اطلاعات مالی این شرکت‌ها و داشتن اطلاعات همگن‌تر به خاطر وجود مقررات سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. تعداد کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بالغ بر ۴۵۰ شرکت می‌باشد.

روش انتخاب نمونه در این تحقیق روش حذفی سیستماتیک است. به این ترتیب که از بین کلیه‌ی شرکت‌های پذیرفته شده، آن‌هایی که واجد هر یک از شرایط زیر نبوده‌اند، حذف شده و در نهایت تمامی شرکت‌های باقیمانده جهت انجام آزمون انتخاب شدند:

- شرکت‌ها باید اطلاعات کامل را برای همه‌ی صورت‌های مالی مانند ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت گردش وجوه نقد دارا باشند.
  - سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد.
  - شرکت‌ها باید طی دوره‌ی زمانی تحقیق در بورس اوراق بهادار فعالیت داشته باشند.
  - طی دوره‌ی زمانی تحقیق تغییر سال مالی نداده باشند.
  - شرکت‌ها از نوع سرمایه‌گذاری یا واسطه‌گری مالی و بیمه‌ای نباشند.
- در تحقیق حاضر با توجه به محدودیت‌های ذکر شده، ۸۸ شرکت به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

برآورد مدل و روش آزمون فرضیه‌ها

در این تحقیق، با توجه به نوع داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل آماری موجود، از روش اقتصادسنجی داده‌های ترکیبی (کل دوره‌ی تحقیق) برای برآورد مدل تحقیق و بررسی آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است. در این تحقیق، ارزش کمی متغیرهای مستقل و وابسته از یک سو، مربوط به ۸۸ شرکت مختلف بوده و از سوی دیگر، دوره‌ی زمانی ۱۳۸۳-۱۳۸۹ را در بر می‌گیرد. بنابراین، تعداد کل مشاهدات در تحلیل رگرسیون ۶۱۶ سال - شرکت است.

مدل رگرسیون تحقیق برای بررسی ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته‌ی تحقیق نیز، به صورت مدل چند متغیره‌ی زیر تدوین شده است (دوگان، جوشگان و کلیک (۲۰۰۷) و انسا^۱ (۲۰۰۰):

$$ED_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROE + \beta_2 CSR_{it} + \beta_3 FR_{it} + \beta_4 CFR_{it} + \beta_5 LS_{it} + \beta_6 EA_{it-1} + e_{it} \quad (5)$$

که در این مدل:

ED_t : بیانگر تسریع در گزارشگری صورت‌های مالی؛

ROE_t : بیانگر بازده حقوق صاحبان سهام؛

CSR_t : بیانگر تغییرات در بازده سهام؛

FR_t : بیانگر ریسک مالی؛

CFR_t : بیانگر تغییرات ریسک مالی؛

LS_t : بیانگر اندازه‌ی شرکت (متغیر کنترل) و

EA_{t-1} : بیانگر تاثیر تاریخ گزارش حسابداری سال قبل (متغیر کنترل) است.

پیش از آنکه مدل مربوط به آزمون فرضیه‌ها، برآورد شود لازم است تا فرض‌های مربوط به مدل رگرسیون مورد آزمون قرار گیرند. این فرض‌ها عبارتند از ۱- نرمال بودن باقی‌مانده‌های مدل، ۲- همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها، ۳- عدم هم خطی متغیرهای توضیحی و ۴- عدم خود همبستگی اجزای خطا.

نتایج حاصل از آزمون نرمال بودن و همسانی واریانس باقی‌مانده‌های مدل تحقیق در جدول شماره‌ی (۲) ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود آماره‌های آزمون نرمال بودن (Jarque-Bera) و همسانی واریانس (White) و سطح معناداری آن‌ها فرض صفر این آزمون‌ها مبنی بر نرمال بودن و یا همسانی واریانس را تایید کرده‌اند. به بیان دیگر، باقی‌مانده‌های حاصل از تخمین مدل تحقیق، دارای توزیع نرمال و واریانس ثابت بوده است.

جدول ۲. نتایج آزمون نرمال بودن و همسانی واریانس باقیمانده‌های مدل رگرسیون

۴/۲۶۱۸	آماره F	
۰/۱۲۸۳	p-value	آزمون
۱۳۱/۰۸۴۸	آماره ضرایب لاگرانژ	White
۰/۰۸۲۹	p-value	
۰/۲۱۲۸		ضریب تعیین
۶۱۶		تعداد مشاهدات
۹,۷۳۲۰	آماره آزمون	Jarque-Bera
۰,۳۲۴۳	p-value	

ماخذ: یافته‌های محقق

در ارتباط با عدم همخطی متغیرهای مستقل نیز باید بیان نمود که با توجه به ضرایب همبستگی ارائه شده در جدول شماره‌ی (۳)، برای همبستگی بین متغیرهای توضیحی مدل تحقیق مقادیر بزرگی حاصل نشده است. پایین بودن این ضرایب حاکی از عدم وجود همخطی بین متغیرهای توضیحی در مدل است (افلاطونی و نیک‌بخت، ۱۳۸۹).

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق

FR	CSR	ROE	ED	
		۱	۰,۰۴	ROE
	۱	۰,۰۰	۰,۰۸	CSR
۱	۰,۰۲	-۰,۰۲	-۰,۱۱	FR
۰,۲۸	۰,۱۱	۰,۲۴	-۰,۰۳	CFR

ماخذ: یافته‌های محقق

برای بررسی خود همبستگی باقی مانده‌های مدل رگرسیون از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. نتایج این آزمون همزمان با تخمین مدل رگرسیون در فضای نرم افزار Eviews به دست می‌آید. میزان مطلوب آن برای عدم وجود خود همبستگی ۲ می‌باشد. اگر مقدار این آماره بین ۱,۵ تا ۲,۵ باشد، خود همبستگی در مقادیر خطای مدل رد می‌شود (خورشیدی و قریشی، ۱۳۸۱). آماره‌ی آزمون دوربین واتسون مدل رگرسیون معادل ۱,۹۴۶۳ (جدول شماره‌ی ۶) می‌باشد. با توجه به میزان آماره‌ی دوربین

واتسون حاصل شده وجود خود همبستگی در مقادیر خطای مدل نیز رد می‌شود. پس از بررسی فرض‌های چهارگانه‌ی مربوط به مدل رگرسیون و اطمینان از مطلوب بودن مدل، نتایج مربوط به تخمین مدل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

یافته‌های تحقیق

آماره‌های توصیفی

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ی مورد تحقیق و آشنایی بیشتر با متغیرهای تحقیق، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شوند. توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آن‌ها و پایه‌ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در تحقیق به کار می‌رود. بنابراین، پیش از آزمون فرضیه‌های تحقیق، آمار توصیفی متغیرهای مورد استفاده در تحقیق محاسبه شده و در جدول شماره‌ی (۴) ارائه شده است. آماره‌های توصیفی شمایی کلی از داده‌های تحقیق ارائه می‌کند.

جدول ۴. نتایج آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

CFR	FR	CSR	ROE	ED	
۰,۴۸۲۹	۱,۳۹۲۷	۰,۶۱۴۲	۰,۳۸۰۳	۱۶,۲۸۱۶	میانگین
۰,۲۲۵۱	۱,۱۲۷۳	۰,۴۸۲۷	۰,۳۲۸۱	۱۴,۰۰۰۰	میانه
۰,۲۹۱۶	۰,۹۸۳۷	۰,۳۹۱۷	۰,۲۷۳۸	۱,۴۲۹۸	انحراف معیار
-۰,۴۸۳۷	۰,۴۱۸۹	-۰,۷۱۵۲	۰,۰۶۳۷	-۱۹,۰۰۰۰	کمینه
۰,۶۱۵۲	۳,۸۲۸۱	۰,۸۳۹۳	۰,۶۲۴۵	۲۷,۰۰۰۰	بیشینه

ماخذ: یافته‌های محقق

نتایج آزمون چاو

در استفاده از داده‌های ترکیبی از مدل‌های مختلفی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. این مدل‌ها شامل روش‌هایی مانند مدل اثر ثابت، مدل اثر تصادفی و یا مدل داده‌های تلفیقی است. در این تحقیق، برای انتخاب روش مناسب جهت تخمین

مدل‌های مزبور در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون چاو^۱ استفاده شده است.

در آزمون چاو، اگر آماره‌ی چاو حاصل از آزمون معنادار باشد، فرضیه‌ی صفر این آزمون رد می‌شود و مدل اثر ثابت^۲ پذیرفته می‌شود. در حالت معنادار نبودن آماره مزبور، از روش داده‌های تلفیقی یا یکپارچه^۳ برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. رویکرد اثر ثابت زمانی پذیرفتنی است که تفاوت میان شرکت‌ها را بتوان با تفاوت‌های جملات عرض از مبدا توضیح داد. نتایج آزمون چاو در جدول شماره‌ی (۵) ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون چاو

آماره‌ی آزمون چاو	p-value
۰/۴۱۲۶	۰/۶۶۳۹

ماخذ: یافته‌های محقق

همان‌طور که مشاهده می‌شود، نتایج آزمون چاو فرض صفر این آزمون مبنی بر مشابه بودن عرض از مبدا در تمام دوره‌ها را تایید کرده است. لذا، روش تخمین داده‌های تلفیقی برای برآورد مدل‌های آزمون فرضیه‌های تحقیق، گزینه‌ی مناسب‌تری است. طبق این روش، تمامی داده‌ها با یکدیگر ترکیب شده و به وسیله‌ی رگرسیون حداقل مربعات معمولی^۴ تخمین زده می‌شود.

تخمین مدل تحقیق

پس از تعیین مدل مناسب برای آزمون فرضیه‌ها، ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته از طریق تخمین مدل تحقیق به روش داده‌های تلفیقی (Pooled) بررسی شده است. نتایج برآورد مدل تحقیق به وسیله‌ی رگرسیون حداقل مربعات معمولی در جدول شماره‌ی (۶) ارائه شده است.

1- Chow

2- Fixed Effect Model

3- Pooled Data

4- Ordinary Least Square Regressions (OLS)

جدول ۶. نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق به روش داده‌های تلفیقی

D-W	F-Prob	F-static	Adjusted R ²	R ²	t- static p-value	ضریب	شرح
۱,۹۴۶۳	۰,۰۲۲۱	۱۴,۲۰۹۳	۰,۳۶۲۷	۰,۳۹۲۸	۱۱,۳۸۹۵	۱۱,۲۵۵۳	ضریب ثابت
					۰,۰۰۰۰		
					۱۱,۳۸۹۵	۱۱,۲۵۵۳	ROE
					۰,۰۰۰۰		
					۵,۸۳۷۳	۰,۶۳۵۲	CSR
					۰,۰۱۴۱		
					۲۲,۳۲۲۸	-۰,۰۰۸۶	FR
۰,۰۰۰۰							
۶,۳۲۹۷	-۰,۱۲۹۳	CFR					
۰,۰۰۲۸							
۱۱,۴۳۸۱	۰,۱۸۲۹	LS					
۰,۰۰۰۰							
۴,۴۷۸۳	۱,۳۳۲۴	EA					
۰,۰۲۷۸							

منبع: یافته‌های محقق متغیر وابسته‌ی مدل: تسریع در زمان ارائه صورت‌های مالی (ED)

طبق مدل مربوط به آزمون فرضیه‌های تحقیق، پارامترهای الگوی مدل یا ضرایب متغیرهای مستقل بیانگر شدت ارتباط و نوع رابطه‌ی بین آن متغیر مستقل و متغیر وابسته می‌باشد. بدین ترتیب که اگر ضرایب متغیرهای مستقل یعنی β_n ها مثبت باشد، متغیرهای مستقل با تسریع در ارائه‌ی گزارشگری مالی (متغیر وابسته) رابطه‌ی مستقیم و چنانچه ضرایب مزبور منفی باشد، با آن رابطه‌ی معکوس خواهد داشت.

ضریب تعیین تعدیل شده^۱ حاصل از آزمون مدل تحقیق، بیانگر این است که چند درصد متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تحقیق توضیح داده می‌شود. هر چه این مقدار بیشتر باشد متغیر وابسته همبستگی بیشتری با متغیرهای مستقل خواهد داشت. R^2 تعدیل شده‌ی حاصل از آزمون مدل معادل ۰,۳۶ می‌باشد. به بیان دیگر ۳۶ درصد از تغییرات تسریع در گزارشگری مالی سالانه (متغیر وابسته) ناشی از تغییرات در

1- Adjusted R-squared

متغیرهای مستقل (شاخص‌های عملکرد مالی) بوده و ۶۴ درصد دیگر تغییرات آن ناشی از سایر عوامل است. طبق نتایج تخمین مدل تحقیق به صورت ترکیب کل داده‌ها آماره‌ی F مدل در سطح خطای ۵٪ معنی‌دار است. زیرا، prob مربوط به آن کمتر از سطح خطا بوده است. لذا، مدل تحقیق در کل معنادار بوده است. برای بررسی ارتباط معنادار بین تک تک متغیرهای مستقل با متغیر وابسته، از مقادیر حاصل شده برای آماره‌ی t و میزان p-value مربوط به آن استفاده می‌شود.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اول

با توجه به مبانی نظری تحقیق، انتظار می‌رفت که با افزایش بازده حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها تمایل داشته باشند که صورت‌های مالی خود را سریع‌تر تصویب و در اختیار عموم قرار دهند. همان‌گونه که در جدول شماره‌ی (۶) مشاهده می‌شود، آماره‌ی t آزمون مدل در سطح خطای یک درصد، معنی‌دار و نوع رابطه مستقیم است. بنابراین، نتایج تحقیق به روش تحلیل داده‌های تلفیقی بیانگر تایید فرضیه‌ی اول بوده است. نتایج یافته‌های مربوط به این فرضیه با نتایج تحقیق‌های دوگان، جوشگان و کلیک، (۲۰۰۷) و لیونتیز و ویتمن^۱ (۲۰۰۴) شباهت دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی دوم

نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌ی دوم برای دوره‌ی هفت ساله‌ی تحقیق نشان می‌دهد که آماره‌ی t آزمون مدل در سطح خطای پنج درصد، معنی‌دار و نوع رابطه مستقیم است. بنابراین، نتایج تحقیق به روش تحلیل داده‌های تلفیقی بیانگر تایید فرضیه‌ی دوم بوده است. نتایج یافته‌های مربوط به این فرضیه با نتایج تحقیق‌های دوگان، جوشگان و کلیک، (۲۰۰۷) و بوون^۲ و دیگران (۱۹۹۲) شباهت دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی سوم

پیش‌تر بیان شد که با افزایش ریسک مالی و نسبت بدهی در شرکت‌ها، مدیران

1- Leventis and Weetman

2- Bowen

تمایل کمتری به تسریع در ارائه‌ی صورت‌های مالی خود داشته باشند. همان‌گونه که در جدول شماره‌ی (۵) مشاهده می‌شود، آماره‌ی t آزمون مدل در سطح خطای یک درصد، معنی‌دار و نوع رابطه معکوس است. بنابراین، نتایج تحقیق به روش تحلیل داده‌های تلفیقی بیانگر تایید فرضیه‌ی سوم بوده است. نتایج یافته‌های مربوط به این فرضیه با نتایج تحقیق‌های اوبرت^۱ (۲۰۰۹) و دوگان، جوشگان و کلیک، (۲۰۰۷) شباهت دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی چهارم

نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌ی چهارم نشان می‌دهد که آماره‌ی t آزمون مدل در سطح خطای یک درصد، معنی‌دار و نوع رابطه معکوس است. بنابراین، نتایج تحقیق به روش تحلیل داده‌های تلفیقی بیانگر تایید فرضیه‌ی چهارم بوده است. نتایج یافته‌های مربوط به این فرضیه با نتایج تحقیق‌های اوبرت (۲۰۰۹) همخوانی دارد.

یکی از متغیرهای اثرگذار بر زمان‌بندی ارائه‌ی صورت‌های مالی که به عنوان متغیر کنترلی در مدل رگرسیون تحقیق استفاده شد، اندازه‌ی شرکت است. نتایج حاصل از تخمین مدل تحقیق نشان داد که اندازه‌ی شرکت با اطمینان ۹۹٪ بر تسریع در گزارشگری مالی اثر مستقیم دارد. نتایج تحقیق‌های زیادی از جمله دوگان، جوشگان و کلیک، (۲۰۰۷) و اوبرت (۲۰۰۹) نیز نشان داد که شرکت‌های با اندازه‌ی بزرگتر، گزارشگری به موقع‌تری دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل برای تعیین ارزش سهام و سرمایه‌گذاری خود و همچنین، تصمیم‌گیری در مورد زمان خرید یا فروش آن، نیاز به پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی و بازده سهام شرکت دارند. برای رسیدن به این هدف اطلاعات مالی شرکت در قالب صورت‌های مالی سالانه باید به موقع به دست آنان برسد. بنابراین، شناسایی عوامل موثر بر گزارشگری به موقع ضرورت دارد که در این تحقیق به صورت تجربی

1- Aubert

مورد آزمون قرار گرفت. با توجه به نتایج این تحقیق، متغیرهایی مانند بازده حقوق صاحبان سهام، بازده سهام و ریسک مالی و تغییرات آن (به عنوان اخبار مثبت و منفی شرکت)، تاثیر زیادی بر گزارش به موقع و سریع تر صورت‌های مالی توسط شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران داشته باشد. به این صورت که مدیریت شرکت با عملکرد مالی مثبت تمایل بیشتری به تسریع در ارائه‌ی صورت‌های مالی به عموم دارد و با کاهش شاخص‌های عملکرد و افزایش ریسک مالی، این تمایل کمتر می‌شود. همچنین، شرکت‌های بزرگ‌تر برای حفظ موقعیت خود در بازار رقابت و با توجه به نیروها و ابزار در اختیار گزارشگری به موقع تری دارند.

محدودیت‌هایی نیز در مسیر تحقیق وجود داشته است. یکی از این محدودیت‌ها، عدم کنترل بعضی از عوامل موثر بر نتایج تحقیق از جمله تاثیر متغیرهایی مانند عوامل اقتصادی، شرایط سیاسی، وضعیت اقتصاد جهانی، قوانین و مقررات و... است که خارج از دسترس محقق بوده و ممکن است بر بررسی روابط اثرگذار باشد. محدودیت دیگر، عدم تعدیل اقلام صورت‌های مالی به واسطه‌ی وجود تورم است که می‌تواند بر نتایج تحقیق موثر باشد.

با توجه به نتایج بیان شده، به نظر می‌رسد دقت نظر و اعمال کنترل‌های اضافی بر شرکت‌هایی که دارای سرعت گزارشگری پایینی هستند، دارای اهمیت است. بنابراین، مسؤولان بازار سرمایه و بورس اوراق بهادار باید با وضع قوانین و مقررات سخت گیرانه‌تری در جهت بهبود به موقع بودن گزارش‌های مالی گام بردارند. افزون بر این، مؤسسه‌های حسابرسی می‌توانند با توجه به نتایج کسب شده در این پژوهش، اقدامات لازم را برای جلوگیری از انتشار اطلاعات دیر هنگام به عمل آورند. زیرا، سهامداران و سایر سرمایه‌گذاران نیاز اساسی به در اختیار داشتن اطلاعات به موقع دارند و حسابرسان از این بابت می‌توانند به سهامداران کمک کنند.

با توجه به نتایج به دست آمده در این تحقیق، برای تحقیق‌های آتی پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

الف) بررسی رابطه‌ی بین زمان‌بندی گزارشگری مالی با محتوای اطلاعاتی گزارش‌ها و اقلام تشکیل دهنده‌ی آن.

ب) بررسی رابطه‌ی بین زمان‌بندی گزارشگری مالی با نوع اظهار نظر حسابرس و سایر

ویژگی‌های حسابرس.

- ج) بررسی رابطه‌ی بین زمان بندی گزارشگری مالی با ساختار مالکیت شرکت‌ها.
- د) بررسی رابطه‌ی بین زمان بندی گزارشگری مالی با شاخص‌های کارآیی بازار سرمایه.
- ه) مقایسه‌ی تطبیقی تسریع در گزارشگری مالی بازار سرمایه‌ی ایران و سایر کشورها.

منابع

۱. آذر، عادل و مومنی، منصور. (۱۳۸۱). *آمار و کاربرد آن در مدیریت* (تحلیل آماری). انتشارات سمت جلد دوم.
۲. ابراهیمی کردلر، علی و اعرابی، محمد جواد. (۱۳۸۹). تمرکز مالکیت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوم، ش ۴: ۹۵-۱۱۰.
۳. افلاطونی، عباس و نیکبخت، لیلی. (۱۳۸۹). *اقتصاد سنجی در حسابداری و اقتصاد*. انتشارات ترمه. چاپ اول، تهران.
۴. زراءنژاد، منصور و انواری، ابراهیم. ۱۳۸۴. کاربرد داده‌های ترکیبی در اقتصاد سنجی. فصل‌نامه‌ی بررسی‌های اقتصادی، دوره ۲، ش ۴، زمستان ۸۴: ۵۲-۲۱.
۵. خورشیدی، حسن و قریشی، اکبر. (۱۳۸۱). تحلیل فازی متغیرهای حسابداری و بازده سهام. *پژوهش‌نامه‌ی علوم انسانی و اجتماعی*. سال ششم، ش ۲۱: ۱۰۴-۸۳.
۶. مرادی، مهدی و پورحسینی، سید مهدی. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین برخی ویژگی‌های مالی و غیرمالی و مدت زمان اجرای تکمیل عملیات حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *فصل‌نامه تحقیقات حسابداری*، ش ۱: ۱۸۵-۱۶۸.
۷. مهدوی، غلامحسین و جمالیان پور، مظفر. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوم، ش ۴: ۱۰۸-۸۹.
۸. نرووش، ایرج. (۱۳۷۷). بررسی رابطه‌ی بین کیفیت گزارشگری مالی و تعداد حسابداران آموزش دیده در واحدهای تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله بررسی‌های حسابداری و حسابداری*، ش ۲۵: ۳۳-۸.
9. Ansah, S. O., (2000), Timeliness of Corporate Financial Reporting in Emerging Capital Markets: Empirical Evidence from the Zimbabwe Stock Exchange, **Accounting and Business Research**, Vol, 30, No:3, ss: 241-254.
10. Ansah, S and Leventis, S. (2006). "Timeliness of corporate annual financial reporting in Greece", **European Accounting Review**, Vol.15, pp. 273 – 287.
11. Aubert, F. (2009). Determinants of corporate financial reporting lag: The French empirical evidence. **Journal of Accounting and Taxation**, Vol.1 (3), pp. 053-060.
12. Basu S. (1997). The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings. **Journal of Accounting and Economics**, 24:3-37
13. Bagnoli, M., Kros W., Watts S. G., (2002), The Information in Management's Expected Earnings Report Date: A Day Late, A Penny Short. **Journal Of Accounting Research**, Vol, 40; No:5, ss: 1275-1296.
14. Begley, J., Fischer, P. E., (1998), Is There Information In An Earnings Announcement Delay. **Review of Accounting Studies**, Vol 3, ss: 347-363.
15. Biddle, G C.; Gilles, H and Rodrigo S. (2009). How does financial

- reporting quality relate to investment efficiency?, **Journal of Accounting and Economics**, . Vol 6: pp 101-137.
16. Bowen, R. M., Johnson, M. F., Shewlin, T., ve Shores, D., (1992) . Determinants of the Timing of Quarterly Earnings Announcements. **Journal of Accounting, Auditing & Finance** Vol:7; No:4, ss. 395- 422.
  17. Chambers, A, E., ve Penman, S. H, (1984), Timelines of Reporting and The Stock Price Reaction to Earnings Announcements. **Journal of Accounting Research**, Vol. 22 No:1, ss. 21-47
  18. Chen, C. R., Mohan, N. J., (1994), Timing the Disclosure of Information: Management's View of Earnings Announcements. **Financial Management**, Vol. 23, No. 3, ss: 63-69.
  19. Dogan, M, Coskun, E and Celik, O. (2007). Is Timing of Financial Reporting Related to Firm Performance? An Examination on Ise Listed Companies. **International Research Journal of Finance and Economics**. Issue 12 :pp 221-233.
  20. Givoly, D., Palmon, D., (1982), Timeliness of Annual Earnings Announcements. Some Empirical Evidence. **The Accounting Review**, Vol:57, No:3, ss: 486- 508.
  21. Haw, I- M, Daqing Q and Wu, W, (2000), Timeliness of Annual Report Releases and Market Reaction to Earnings Announcements in an Emerging Capital Market: The Case of China. **Journal of International Financial Management and Accounting**, Vol 11, No:2, ss: 108-131.
  22. Jans, M, Orens, R and Lybaert, N. (2004). The Relation between Disclosure Quality, Income Smoothing and Earnings' Timeliness. Online: www.ssrn.com
  23. Leventis, S., Weetman P., (2004), Timeliness of Financial Reporting: Applicability of disclosure Theories In A Emerging Capital Market. **Accounting and Business Research**. Vol:34, No:1, ss: 43-56.
  24. Patell, J. M., Wolfson, M. A., (1982), Good News, Bad News and The Intraday Timing of Corporate Disclosures. **The Accounting Review**, Vol:57, No:3, ss: 509-527.
  25. Schroeder, R G.; Clark MW. And Jack M. (2008). **Financial Accounting Theory and Analysis: Text and Cases**. 9th Edition, John Wiley & Sons.
  26. Shaw K.W. (2003), 'Corporate Disclosure Quality, Earnings Smoothing, and Earnings' Timeliness' **Journal of Business Research**, 56:1043-1050